

Samsun'da İnkılap Tarihi Derslerinde Kullanılabilecek Yeni Mekânlar

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun.

cyilmaz@omu.edu.tr

Giriş

Günümüzde bir yöntem olarak sınıf dışı eğitim giderek önem kazanmaktadır. aslında doğa eğitimi / tabiatta eğitim bütün gelişmiş ülkelerde yaygındır.

Mevcut sınıf içi eğitimin zamanla bazı dersler ya da bazı derslerin belli konuları için sınıf dışı eğitim etkinlikleri öğrenme işlevinin hızlanması, pekiştirilmesi ve kalıcı hale gelmesi için çok sık başvurulmuş hususlardan biridir.

Bütün bunlar için mevcut mekanlardan yararlanmak kadar, yeni oluşturulan mekanların da müfredata dahil edilmesi önemlidir.

Aksi takdirde özellikle kentlerde yapılan onca çalışma ve oluşturulan tesisler amaç dışı kullanılacak, eğitime katkısı olmayacaktır.

Bir Millî Mücadele ve 19 Mayıs şehri olan Samsun'da Mustafa Kemal Atatürk'ün Millî Mücadeleyi başlatmak üzere Samsun'a gelişi, onu getiren gemi, yol arkadaşları, çıktığı iskele, takip ettiği güzergâh ve bu kutlu seferle ilgili olarak çok sayıda eser vücuda getirilmiştir.

Araştırmada tarih, sosyal bilgiler ve özellikle inkılap tarihi dersleri için bu mekanların açık alan (sınıf dışı eğitim yeri) olarak nasıl kullanılabileceği, hangi mekanların hangi ders, ünite ve konular için değerlendirilebileceği üzerinde durulmuştur.

Millî birlik ve bütünlüğün oluşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında tarihsel olaylar ve bunların geçtiği mekânların korunması ve ziyarete açılması önemlidir.

Günümüz dünyasında kültürel miras turizmi çerçevesinde ele alınan bu husus, sadece yetişkinler için değil, çocukların ve gençlerin vatan ve millet sevgisiyle yetiştirilmesi, millî şuurla donatılmış bireyler olmaları yolunda gereken nitelikler kazandırılması için bu tür yerlerin varlığı ve ziyareti büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde ilk olarak Çanakkale Savaşlarının gerçekleştirildiği Gelibolu Yarımadası başta olmak üzere, sonrasında Sarıkamış ardından Sakarya, Kocatepe, Dumlupınar gibi diğer savaş mekânlarının ziyarete açılması bu anlamda değerlidir.

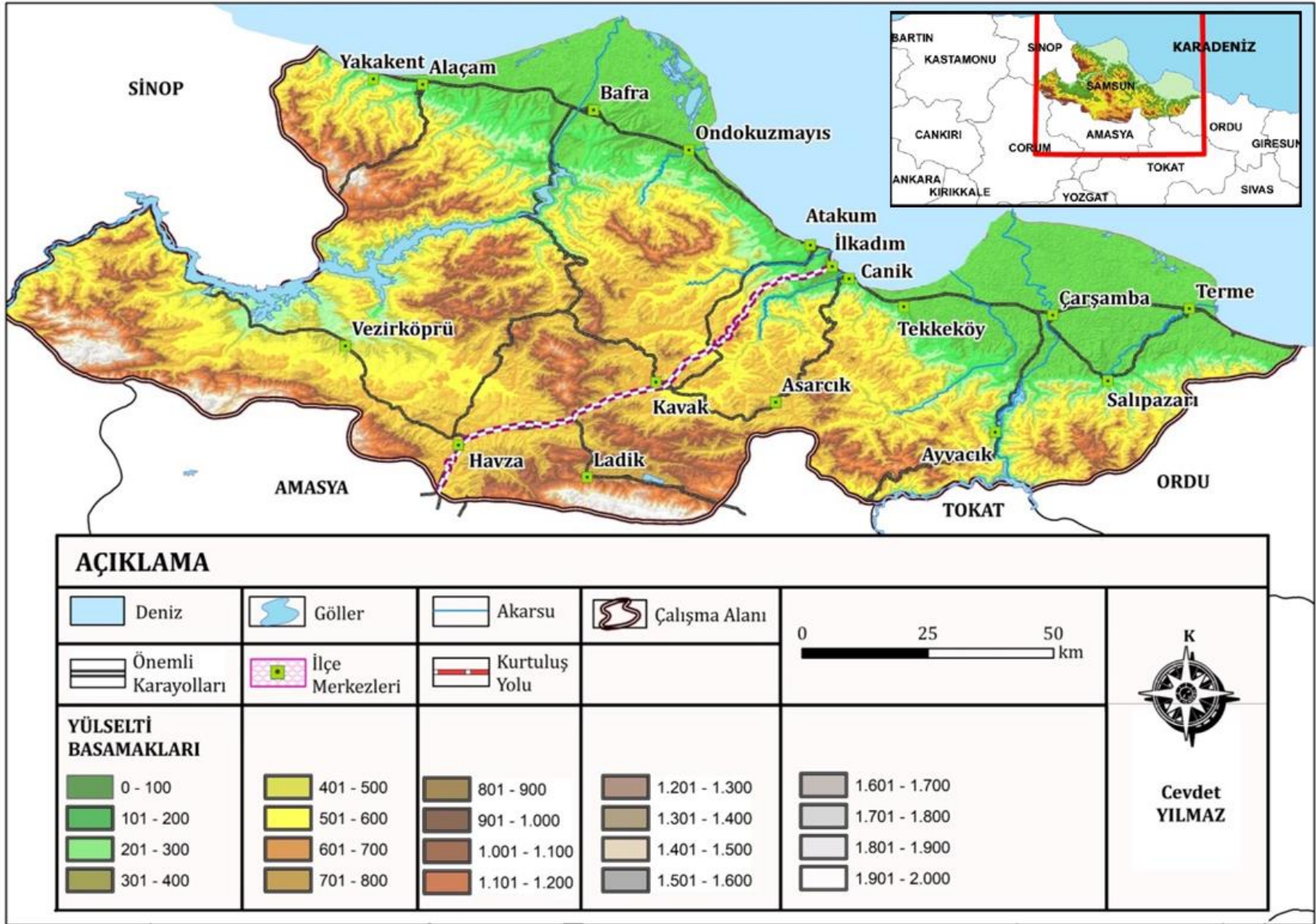
Millî Mücadelenin ilk günlerine tanıklık eden Samsun ve Samsun'dan Amasya'ya (ve oradan Sivas, Erzurum ve Ankara'ya) kadar uzanan Kurtuluş Yolu güzergahı da kültür turizmi açısından mutlaka değerlendirilmesi gereken bir alandır. Bu sahanın çocuklarımız ve gençlerimizin olduğu kadar yetişkinlerimiz için de vatan sevgisinin pekiştirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden yolda karşılaşılan zorlukların anılması açısından büyük değer taşıdığı k şüphesizdir.

Bu sunumda ilk olarak Kurtuluş Yolu güzergâhının ortaya çıkışı, bu süreçte yapılan tartışmalar, uygulama safhasına geçiş ve bugün gelinen nokta üzerinde durulmuştur.

Hiç şüphesiz bu hattın koruma altına alınması, hat boyunca yaşanan tarihi olayların kayda alınması, bunların yayın olarak neşredilmesi, bugüne kadar bu hususta yeterli adımların atılmamış olması üzücü ve geç kalınmış hususlardır. Araştırmada bu hususlar da dikkate alınarak Kurtuluş Yolunun Türk ve dünya tarihindeki yeri ve önemi ile insanlarımız açısından taşıdığı değer zaman içinde ayrıntılı olarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu itibarla Kurtuluş Yolu'nun Samsun ve ülkemiz turizmine katkısı yanında bu hattın özellikle gençlerimiz açısından **gerek tarih ve sosyal bilgiler, gerekse diğer sosyal alan dersleri için Millî Eğitim Bakanlığı'nca bir açık alan eğitim merkezi olması beklenen hususlardandır.**

Şimdi bu yol ve bugüne kadar yapılanlar hakkında görseller eşliğinde özet bilgi vermek istiyorum

Şekil 1: Araştırma sahasının lokasyon haritası ve Kurtuluş Yolu'nun Samsun il sınırları içindeki güzergâhı.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada Kurtuluş Yolu güzergâhının ortaya çıkışı, bu süreçte yapılan çalışmalar, uygulama safhasına geçiş ve bugün gelinen nokta üzerinde durulmuştur. Sürecin başından itibaren her aşamada işin içinde bulunmamızdan dolayı ayrıca kaynak gösterilmemiş, basın-yayın ve internet ortamında çıkan haberler dahil herhangi bir referansa atıf yapılmamıştır. Şüphesiz çalışmaların hepsi metinde verilen bilgilerden ibaret değildir. Zaman içinde yeni araştırmalar yapılacak, tereddütlü konular açıklığa kavuşacak, özellikle dönemin tarihsel olayları ve bu olayların geçtiği coğrafya ile ilgili bilgilerimiz artacaktır. Bu gelişmelere paralel olarak da hat boyunca yeni düzenlemeler yapılması, yanlış bilinenlerin düzeltilmesi, daha başka neler eklenebilir hususunda dışa açık çabalar devam edecektir. Bu itibarla konu yazılanlardan ibaret olmayıp, önü açık bir araştırmadır.

3. BULGULAR

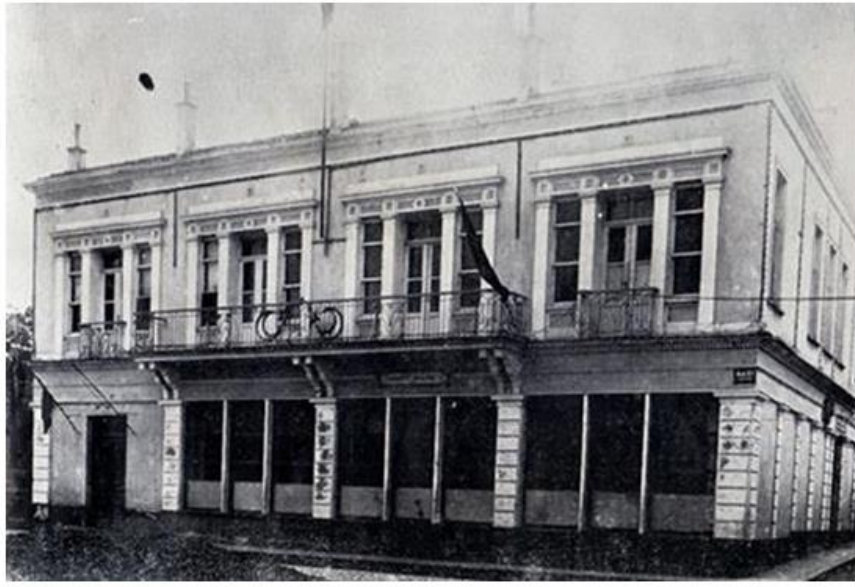
Bu araştırmada elde edilen bulgular esas olarak üç başlık altında özetlenebilir. İlk olarak Samsun il merkezinde Millî Mücadele ile ilgili olarak daha önce yapılan çalışmalar, mekânsal düzenlemeler, restorasyon çalışmaları üzerinde durulmuştur. İkinci olarak Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 19 Mayıs 1919'da karaya ayak bastıkları Tütün İskelesi'ne ithafen (artık dolgu sahası içinde kalan bu iskelenin asıl yerinden biraz daha uzakta) temsili olarak yeniden inşa edilen İlkadım İskelesi'nden Amasya sınırına kadar olan kesimi kapsamakta olup, bu kesimde Kurtuluş Yolu ile ilgili olarak, yolun tespiti ve tescili ile ilgili çalışmalardan bahsedilmiştir. Üçüncü olarak ise Kurtuluş Yolu'nun kültür coğrafyamız içinde tanınması ve kültürel miras turizmi bağlamında çekici hale getirilmesi için yapılan düzenlemeler ile bu hattın yurt içi ve yurtdışı turizm pazarlarında önemli bir destinasyon olarak kabul görebilmesi için ortaya konan çabalardan bahsedilmiş, bununla ilgili olarak yapılan mekânsal düzenlemelere yer verilmiştir.

3.1. Samsun il merkezinde yapılan alışmalar:

Kurtuluş Yolu Projesi'nden önce Samsun il merkezinde Millî Mücadele ile ilgili olarak daha önce birçok çalışma yapılmıştı. Mantika Palas Otel'i'nin müze haline getirilmesi (*şekil 2*),

Bandırma Gemisi'nin benzerinin yapılarak ziyarete açılması bunların başında gelmektedir. Kurtuluş Yolu Projesi ile birlikte Bandırma Gemi Müze evresi yeniden düzenlenmiş (*şekil 3*),

Kurtuluş Savaşı esnasında Kuvvacıların gizli toplantı yaptıkları Sadi Tekkesi restore edilerek Kuva-i Milliye Müzesi haline getirilmiştir (*şekil 4*). Kurtuluş Yolu'nun başlangıç noktası olarak sahil bandı yeniden düzenlenmiş (*şekil 5*), bu kesimde Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun'a ıkışları canlandırılmış (*şekil 6*), eski spor salonu Panaroma 1919 adıyla Kurtuluş Savaşı'nın canlandırıldığı gösteri merkezine dnştrlmştir (*şekil 7*).

Şekil 2: Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da karaya ayak bastıktan sonra konakladığı Gazi Müzesi (Mantika Palas Oteli).

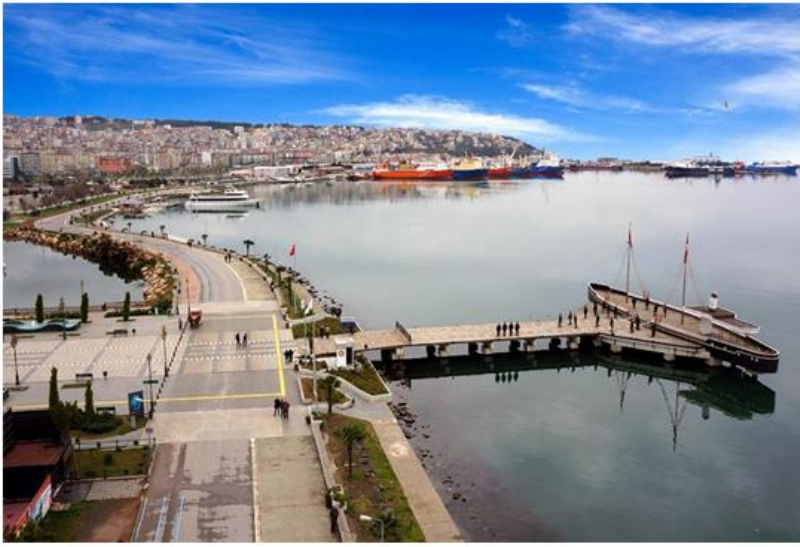
Şekil 3: Bandırma Gemi-Müze ve Millî Mücadele Açık Hava Müzesi.

Şekil 4: Sadi Tekkesi Kuva-i Milliye Ruhu Müzesi; restorasyon öncesi ve sonrası.

Şekil 5: 1919'da Samsun Limanı'nda iskeleler, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının karaya ayak bastıkları Tütün İskelesi, o günlerin hatırasını canlandırmak üzere hemen yakınında inşa edilen İlkadım İskelesi ve Kurtuluş Yolu'nun başlangıcı.

Şekil 6: Kurtuluş Yolu'nun başlangıcı olan temsili İlkadım İskelesi, İskeleğe yanaşmış temsili Bandırma Gemisi ve iskele üzerinde Mustafa Kemal ve arkadaşlarının karaya çıkışları ve onları karşılayan Samsunlulara ithafen yapılmış o günün kahramanlarına ait heykeller.

Şekil 7: Panaroma 1919 Müzesi.

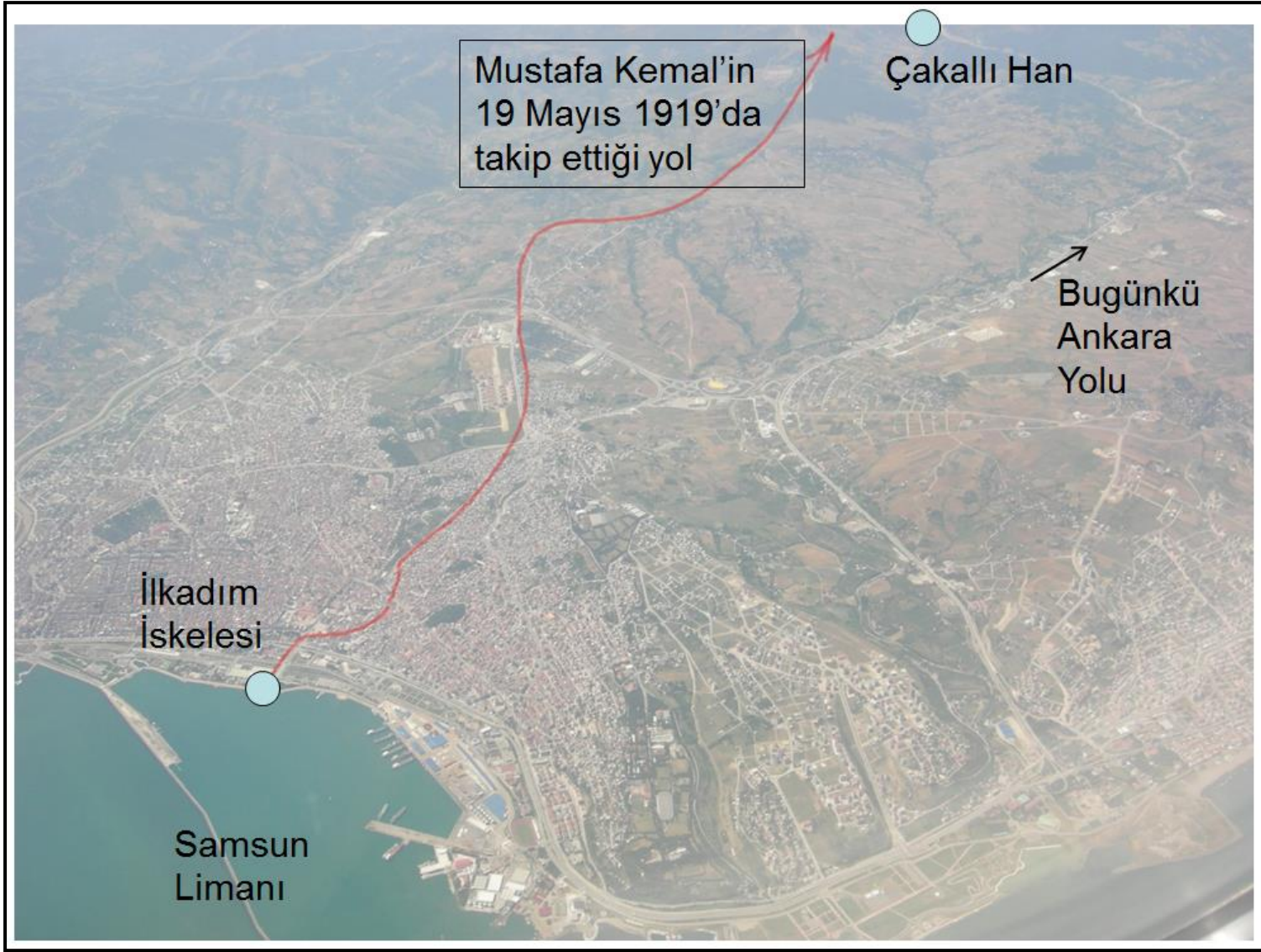
Üstte lokasyonu ve dıştan görünümü, altta; gösteri esnasında içten görünümü.

3.2. Güzergâh boyunca yapılan çalışmalar:

Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun Valiliği, Samsun Garnizon Komutanlığı, 19 Mayıs Üniversitesi'nden akademisyenler ve yerel araştırmacılar bir araya gelerek Kurtuluş Yolu'nun ortaya çıkarılması ve güzergahın tam olarak tespit edilebilmesi amacıyla yoğun bir çalışma başlattılar. O yıllara ait haritalar bulundu ve üzerinde yollar işaretlendi. Bu haritalardan elde edilen bilgiler çerçevesinde bazen araçla, bazen yaya olarak güzergâh boyunca incelemeler yapıldı, o günlerden kalan yapılar tespit edildi, sözel tarih çalışıldı (Şekil 8-9).

Şekil 8: Kurtuluş Yolu güzergahı tespit çalışmaları.

Şekil 9: Uçaktan çektiğimiz fotoğraf üzerinde İlkadım İskelesi ile Çakallı Han arasında kalan ilk 30 km'lik güzergâhın görünümü.

Güzergahın 30. km'sinde bulunan akallı Han yaklaşık 800 yıllık bir maziye sahip olup 1940'lı yıllara kadar hizmet vermiştir. akallı Han'ın restorasyonu daha önce (2011'de) Samsun İl Özel İdaresi tarafından başlatılmıştı. Kurtuluş yolu çalışmaları ile birlikte akallı Han tekrar ele alınmış, çevresi ile birlikte düzenlenmiş, hemen yakınında bulunan akallı Köprüsü elden geçirilmiş, kırsal mimari dış görünüm olarak iyileştirilmiş (*Şekil 10*), han lokanta olarak tekrar hizmete açılmıştır (*Şekil 11*). Hanın bahçesinde bu güzergahtan daha önce geçmiş seyyahların bu bölge ile ilgili olarak kaydettikleri notlar camekanlar içinde sergilenmiş, Kurtuluş Yolu güzergahının yeni bir hat olmadığı, tarihsel süreçte yoğun olarak kullanıldığına dikkat çekilmek istenmiştir (*Şekil 12*).

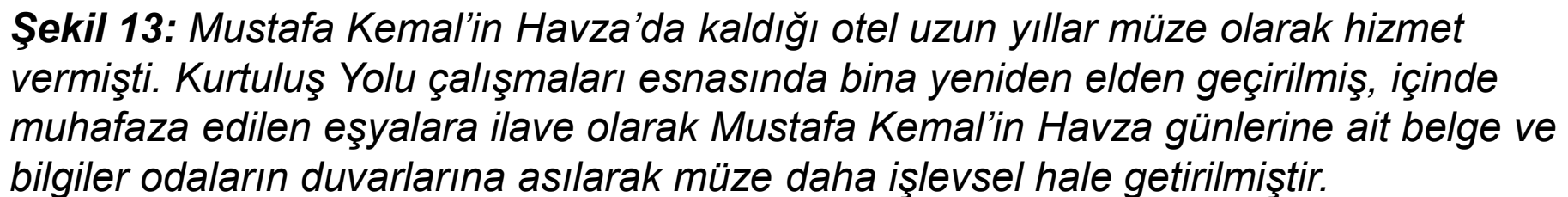
Şekil 10: Çakallı Han restore edilmeden önce harabe halindeydi. Kurtuluş Yolu projesi ile birlikte çevre düzenlemesi yapılmış, Çakallı Köprüsü tamir edilmiş, kırsal mimari örnekleri elden geçirilmiştir.

Şekil 11: Çakallı Han restore edildikten sonra işlevsel hale getirilmiş, meşhur Çakallı menemeninin yapıldığı otantik bir lokantaya dönüştürülmüş, ziyaretçiler için önemli bir konaklama yeri olmuştur.

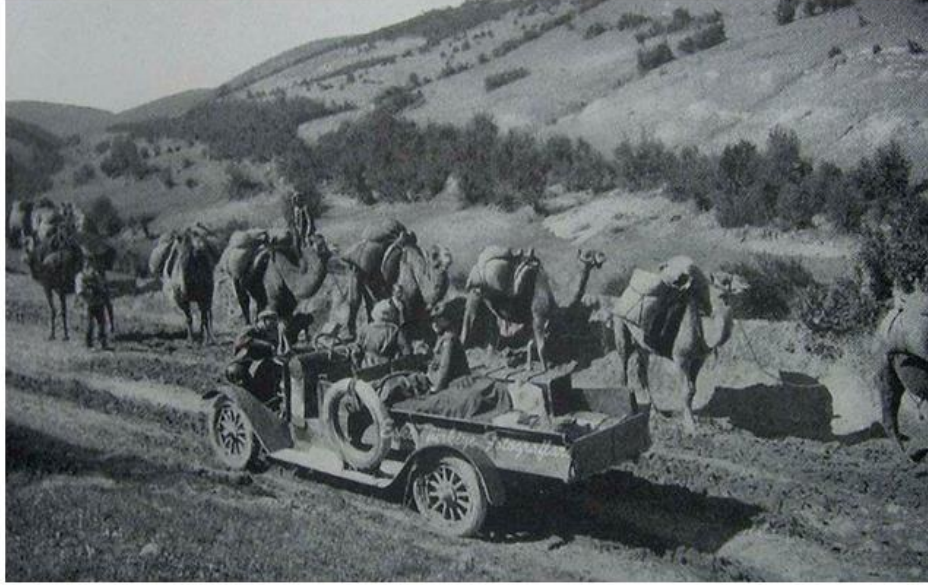

Şekil 12: Çakallı Han çevresinde bu güzergahı kullanan ve eserlerinde bu bölgeye yer veren seyyahların anısına cam panolar yapılmış, seyyahların isimleri ve bu güzergahla ilgili yazılanlar panolarda sergilenmiştir.

Şekil 14: Çalışmalar esnasında eski fotoğraf arşivleri taranmış, 19 Mayıs 1919'da Samsun ve çevresinin genel görünümü, mevcut kasaba ve yolların durumu hakkında bilgiler elde edilmiştir. 19 Mayıs 1919 tarihine yakın zamanlarda Samsun (üstte), Kavak ve Havza (altta).

Şekil 15: Eski bilgilerden faydalanılarak ulaşım araçları tespit edilmiş, bunların benzerleri Kurtuluş Yolu güzergâhına yerleştirilerek tarih yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. 1920'lerin başlarında Samsun – Havza arasında karayolu ulaşımında kullanılan araçları gösteren fotoğraflar ve o günleri hatırlatan eski ulaşım araçlarına Kurtuluş Yolu güzergâhında yer verilmesi.

Yine bu çalışmalar esnasında güzergâh üzerindeki küçük hanlar ve camiler onarılmış, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kullandığı yıkık köprüler yeniden inşa edilmiştir (Şekil 16).

Şekil 16: Çalışmalar esnasında eski hanlar ve evlerin dış görünümlerine müdahaleler yapılırken, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının üzerinden geçtikleri yıkılmış köprüler de aynı yerde yeniden inşa edilmiştir.

Çalışmalar sırasında en çok tarihi eser barındıran köylerden biri olan Üçhanlar'a özel önem verilmiştir. Buradaki köprü tamir edilmiş, hanlar restore edilerek o günün şartlarına uygun eşyalar kullanılarak ziyarete açılmıştır (Şekil 17).

Şekil 17: Samsun'dan yola çıkan kervanların Çakallı Han'dan sonraki ikinci durakları Üçhanlar idi. Çalışmalar esnasında Üçhanlar köyü bütünüyle gözden geçirilmiş, köy genelinde düzenlemeler yapılmış, burada bulunan köprü ve hanlar restore edilmiş, ziyaretçilerin bilgilendirilmesi için çeşitli panolar dikilmiştir.

Güzergâh boyunca yapılan çalışmalar, tesis edilen yapılar, nerede hangi tür hizmetin verildiği gibi hususlar haritalara işlenmiştir (Şekil 18). Nihayet yol güzergahı bütünüyle gözden geçirilmiş, Kurtuluş Yolu güzergahının (tamamı olmasa da) önemli bir kısmı Anıtlar Kurulu'nca tarihî eser olarak tescili yapılarak koruma altına alınmıştır (Şekil 19).

Şekil 19: Çalışmalar tamamlandığında ortaya çıkan harita. Güzergahın muhtelif yerlerine asılan bu harita ile güzergâh boyunca nerelerde nelerin görülebileceği ve ziyaret edilebileceği, hangi hizmetlerden faydalanılabileceği gösterilmiştir.

Şekil 18: Anıtlar Kurulu'nca tescil işlemleri yapılan Kurtuluş Yolu'nun yerleşim alanları dışında kalan farklı kesimlerinden görünümeler.

3.3.Tanıtmı ve turizme kazandırılması için yapılan çalışmalar:

Son olarak Kurtuluş Yolu'nun kültür coğrafyamız içinde tanınması, kültürel miras turizmi bağlamında ziyarete açılması, önemli gün ve haftalarda öğrenciler tarafından ziyaret edilebilir olması için de birçok çalışma yapılmıştır (Şekil 19 – 20).

Şekil 19: Proje ilk olarak “Atayolu” adıyla anılmış, daha sonra Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından bu isim “Kurtuluş Yolu” olarak değiştirilmiştir.

Şekil 20: Ulusal ve yerel basında Kurtuluş Yolu'nun önemini vurgulayan manşetlere örnekler; "Kurtuluş Yolu"nun tespiti, tescili, yeniden inşası, tanıtımı ve turizme kazandırılması süreçlerinde ulusal basında yer alan haber başlıkları.

İnkılap tarihi
kitabı ne diyor,
şimdi ona
bbakalım:

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM
T.C. İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

2018

2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Tarih dersleri ile öğrenciler; zaman içindeki değişimleri, geçmiş ve bugünü bağlayan derin süreklilikleri, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimleri analiz edebilirler. Bugünü oluşturan ve geleceğin şekillendirilmesine katkı sağlayan insanların, olayların, fedakârlıkların, çatışmaların ve birlikteliklerin millî kimlik ve vatandaşlık bilincinin oluşmasına etkileri hakkında bilgi sahibi olurlar. Tarihsel olay, olgu ve gelişmelere neden olan durumları o günkü koşulları dikkate alarak değerlendirebilir, bunların günümüze yansımalarını eleştirel bir gözle analiz edebilir ve yorumlayabilirler.

Geçmişe ait verileri kendine has yöntemlerle inceleyen, değerlendiren, aktaran tarih bilimi geçmişle gelecek arasında bağ kurulmasını sağlayan bir köprü niteliğindedir. İyi bir tarih eğitimi almış genç nesiller günümüzü daha iyi yorumlayabilir.

Tarih dersleri; millî ve evrensel değerleri benimsemiş, millî birlik ve beraberlik şuuru kazanmış bir nesil yetiştirmeyi amaçlar. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, yıkılmaya yüz tutmuş bir devletin küllerinden yeni bir devletin nasıl kurulduğunu, Türk milletinin Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için nasıl çaba gösterdiğini ve devletimizin dünya devletleri arasındaki saygın yerini yeniden nasıl aldığını açıklamaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimi'nin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti

yıkılmaya yüz tutmuş bir devletin kaderinden yeni bir devletin nasıl kurulduğuna, Türk milletinin Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için nasıl çaba gösterdiğini ve devletimizin dünya devletleri arasındaki saygın yerini yeniden nasıl aldığını açıklamaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimi'nin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin,

- 1) Atatürk'ün üstün askerlik ve devlet adamlığı yetenekleri ile inkılapçılığını kavramaları ve onu örnek almaları,
- 2) Millî Mücadele'nin sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik koşulları ile ulusal ve uluslararası boyutlarını kavramaları ve analiz etmeleri,
- 3) Millî Mücadele örneğinden hareketle Türk milletinin millî birlik ve beraberlik anlayışı içerisinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik duyguları ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini anlamaları,

- 4) Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabı'nın anlamını ve önemini kavramaları,
- 5) İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının ifade ettiği anlamları ve bunların Türk milleti için önemini kavramaları,
- 6) Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayarak millî ve evrensel değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
- 7) Atatürk İlke ve İnkılaplarının, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini oluşturduğunu kavramaları,
- 8) Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkiler açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmaları,
- 9) Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- 10) Her bir tarihî olayın meydana geldiği dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî özelliklerini yansıttığını kavrayarak tarihî olay, olgu ve şahsiyetler hakkında çıkarımda bulunurken anakronizme düşmeden ilgili dönemin şartları içerisinde değerlendirme yapmanın gerekliliğini kavramaları,
- 11) Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin

- tehditlere karşı duyarlı olmaları,
- 9) Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- 10) Her bir tarihî olayın meydana geldiği dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî özelliklerini yansıttığını kavrayarak tarihî olay, olgu ve şahsiyetler hakkında çıkarımda bulunurken anakronizme düşmeden ilgili dönemin şartları içerisinde değerlendirme yapmanın gerekliliğini kavramaları,
- 11) Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayarak kanıtla desteklenen çıkarımlarda bulunmaları,
- 12) Geçmişin tarihî bilgiye dönüştürülmesi süreçlerinde tarihçilerin esas aldıkları ilkeler ile yararlandıkları yöntemleri ve kullandıkları becerileri birer yaşam becerisi haline getirmeleri,
- 13) Belirli bir tarihî olay veya olgunun farklı bakış açıları veya tarih görüşleri doğrultusunda çeşitli biçimlerde değerlendirilip yorumlanabileceği konusunda farkındalık oluşturmaları amaçlanmaktadır.
- 14) Yaşadıkları toplum, ülke ve dünyanın bugünlere nasıl geldiğinin farkındalığını kazanarak, günümüzde olup bitenleri yorumlamayı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar oluşturabilmeyi kapsayan bir tarih bilinci geliştirmeleri,
- 15) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren millî bilince sahip vatandaş olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır.

2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER ¹

Tarih biliminin doğası ve tarihçilerin çalışma yöntemlerine dayanan bu beceriler; öğrencilerin tarihsel kavramlar ile geçmişteki olayları, olguları, gelişmeleri, kişileri, yerleri ve ilişkileri kendi özgün bağlamları çerçevesinde ele alıp analiz ederek kavramalarını sağlamaya yönelik kapasite ve yeterlilikleri ifade eder. Tarihsel düşünme becerileri aynı zamanda; öğrencilerin kronolojik olarak akıl yürütmelerine, geçmişteki olay ve olgular arasında neden-sonuç bağlantıları kurmalarına, sosyal yapılar, kurumlar ve siyasi teşekküllerin zaman içerisinde geçirdikleri değişimleri ile süreklilik arz eden özelliklerini kavramalarına, geçmişteki olay ve olguları güncel olay ve olgularla ilişkilendirmelerine olanak sağlamayı amaçlar. Tarihsel düşünme becerileri aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Kronolojik Düşünme Becerisi: Kronolojik düşünme tarih biliminin temelidir. Kronoloji, olayların ne zaman ve hangi sırayla meydana geldiğidir. Öğrencilerin kronoloji becerisi olmadan olaylar arasındaki ilişkileri incelemesi veya tarihteki sebep-sonuç ilişkilerini açıklaması imkânsızdır.

Tarihsel Kavrama Becerisi: Tarihsel metinlerin en belirleyici özelliklerinden biri de tarihi olayları tutarlı bir şekilde yeniden düzene koymasdır. Bunun da ötesinde tarihsel metinler; tarihin akışı içerisinde insanların eğilimlerini, karşılaştıkları sorunları, yaşadıkları karmaşık dünyayı açıklama gücüne sahiptirler. Öğrenciler; öykü, biyografi, otobiyografi ve benzeri metinleri anlamak için bu metinleri zihinlerinde canlandırarak okuma yeteneğini geliştirmelidir. Bunu yaparken birey ve grupların niyetlerini, eğilimlerini, değer yargılarını, fikirlerini, umutlarını, şüphelerini, kararlarını, güçlü ve zayıf yanlarını göz önüne almalıdır.

Tarihsel metinleri kavramak ayrıca öğrencilerin tarihsel yaklaşım edinmelerini yani geçmişteki olayları yaşandığı dönemin şartları ve kavramlarıyla ele alarak o dönemi yaşayanların bakış açısıyla inceleyebilmelerini gerektirir. Bunun için öğrenciler; geçmişe ait buluntu, belge, günlük, mektup, sanat eseri, edebi ürün vb. kaynakları incelerken geçmiş bugünün kavram ve normlarıyla değerlendirmekten kaçınmayı öğrenmeli ve olayların meydana geldiği tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmalıdırlar. Ayrıca bu önemli kazanımların ötesinde öğrenciler; tarihsel olayları yeniden açıklayan veya yorumlayan anlatıları da kavrayacak becerileri geliştirmeli, tarihsel akış içinde etkili olmuş güçler arasındaki ilişkiyi ve bu güçlerin olayların gidişatını nasıl etkilediğini analiz edebilmelidir.

sağlanması bir olayın birden fazla sebep ve sonucunun olabileceğini kavramaları açısından da önemlidir.

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi: Geçmişin her hangi bir kesiminde birden fazla gelişmenin aynı anda meydana geldiği muhakkaktır. Bunların bazıları hızla değişip dönüşürken bazılarının da uzun süreler devam ettiği görülür. Örneğin 1946 yılından itibaren Türkiye’de çok partili siyasi hayata geçilmesine rağmen aynı dönemde insanların yaşamında çok büyük değişiklikler olmamıştır. Siyasi sistemdeki bu değişim, daha uzun bir süre zarfında toplum hayatını etkilemeye devam etmiştir. Eğer öğrenciler, “1949 yılında Türkiye’de herhangi bir şey olmamıştır.” diyorlarsa bunun nedeni öğrencilerin geçmişi yalnızca bir “olaylar listesi” olarak görüyor olmalarıdır. Değişim ve sürekliliği anlamının yollarından biri sağduyumuza güvenerek hangi dönemlerde hiçbir değişim olmadığına, hangi dönemlerde sınırlı değişimler gerçekleştiğine ve/veya hangi dönemlerde önemli değişimler meydana geldiğine bakmaktır. Değişim ve süreklilik konusunda bir yargıya varmadan önce, geçmişteki iki farklı tarih arasında veya geçmişteki bir zaman ile günümüz arasında nelerin değiştiğini ya da nelerin aynı kaldığını görmemiz gerekir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçişte yaşanan değişimler ve devam eden durumlar buna örnek olarak gösterilebilir.

Örneklerle karşılaştırmalarına olanak sağlayan örnek olay incelemeleri, metin (mektuplar, gazete haberleri, biyografiler vb.) ve görsel (fotoğraf, film, resim vb.) analizleri bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi: Tarihsel düşünmenin belki de hiçbir boyutu, “tarih yazmak” veya “tarih çalışmak” kadar heyecanlı ve geliştirici değildir. Tarihsel sorgulama; konu hakkındaki kanıtların yeterince zengin olduğu, olayda yer alan insanların konuşturulduğu, olayla ilişkisi olan farklı bakış açıları ve farklı geçmişlere sahip insanların çıkar, inanış ve fikirlerini yansıttığı ölçüde iyi bir sorgulama türüdür. Öğrencilerin bir dokümanı, bir kaydı, arkeolojik bir kalıntıyı veya tarihsel bir mekânı incelemeleri teşvik edilir. Tarihsel sorgulamaya bir problemin tanımlanmasıyla başlanmalıdır. Metinde sunulan tarihsel anlatının kritik noktalarında sorgulama yapmak

gerekmektedir. Bunun için geçmişe ait kanıtlar yardımıyla yani tarihsel dokümanlarla, tanıkların anlatımları, mektuplar, günlükler, buluntular ve fotoğraflarla çalışılmalı, tarihi mekânlara **geziler düzenlenmeli ve sözlü tarih çalışmaları yapılmalıdır.**

Kanıt temelli öğrenmeye dayanan bu süreçte, öğrencilerin belge veya buluntunun ait olduğu tarihsel dönem hakkındaki bilgileri ve bu konuya ilişkin ulaşabildikleri kaynaklar çok önemlidir. Öğrencilerin ellerindeki kanıtlar, ele alınan konuyla ilgili bir yargıya varmak ya da bir sonuç çıkarmak için bazen yetersiz olabilir. Boşlukları doldurmak, eldeki belgeleri değerlendirmek ve güçlü bir tarihsel anlatı oluşturmak daha kapsamlı bilgiler ve daha geniş bir bakış açısı gerektirir. Bu noktada öğrencilere çeşitli kaynak ve materyallere erişim fırsatı sağlanmalıdır. Bu süreçte öğrenciler; ellerindeki malzemeleri hem gerçek olmaları ve güvenilirlikleri açısından hem de sundukları bilgiler açısından sorgulamayı, aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeyi ve elde ettikleri bilgilerden yola çıkarak kendi tarihsel metin ya da anlatılarını oluşturmayı öğrenebilirler. Böylece öğrenciler sorgulamaya dayalı araştırmanın kendi üretkenliklerine katkısını fark edeceklerdir. Yazılı

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının işlevsel bir biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

- 1) Bilgi, beceri ve tutum kazanımlarının İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programları ile uyumlu olarak kazanılması
- 2) Birinci ünite ile ikinci ünite arasındaki sürelerin Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile uyumlu olarak belirlenmesi
- 3) 9. sınıf Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile uyumlu olarak yazıcılığı ve görsel materyallerin kullanılması

- demokrasi, meclis, insan hakları gibi) öğrenciler tarafından doğru bir şekilde öğrenilip kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- 5) Ünite kazanımlarının sıralanışında genel olarak kronoloji esas alınmıştır. Ünite içerikleri sebep-sonuç ilişkisine dayalı kronolojik sıralama ile bütüncül bir bakış açısı kazandıracak şekilde düzenlenmiştir. Bu bakımdan kazanımların öğretim programındaki sıra ile işlenmesi uygun olacaktır.
- 6) Ders işlenişlerinde ve uygulamalarda tarihin öznesinin “insan” olduğu vurgulanarak medeniyetlerin ve kültürlerin oluşumunda kadın ve erkeğin katkısına dikkat çekilmelidir.
- 7) Öğrencilerin tarihî olayları eş zamanlı olarak (senkronik) algılamalarını sağlamak amacıyla harita, tarih şeridi vb. materyallerden yararlanılmalıdır.
- 8) Ders işlenişinde ve uygulamalar planlanırken inceleme gezilerine önem verilmelidir. Kurtuluş Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Devlet Mezarlığı Müzesi, Atatürk evleri, Anıtkabir, anıt heykeller, savaş meydanları vb. yerlere gerçek ve sanal ortamda geziler düzenlenebilir.
- 9) Tarihsel araştırma yöntemini içeren uygulamalar yapılırken imkânlar doğrultusunda kütüphane, internet vb. kaynaklardan yararlanma konusunda öğrenci yönlendirilmelidir.
- 10) Derste kullanılacak olan yazılı ve görsel materyaller (harita, resim, fotoğraf, karikatür, afiş,

- 10) Derste kullanılacak olan yazılı ve görsel materyaller (harita, resim, fotoğraf, karikatür, afiş, gazete, dergi, film, belgesel vb.) öğrenci seviyesine ve pedagojik ilkelere uygun olmalıdır. Film, belgesel veya animasyon gibi materyaller kazanım içeriğine ve öğrenci seviyesine uygun olarak önceden hazırlanmalı, ders işlenirken bu materyallerin tamamı yerine yalnızca ilgili kısmı kullanılmalıdır.
- 11) Ele alınan dönemin fikir, sanat, spor, müzik, edebiyat vb. alanlarında öne çıkan şahsiyetleri ile ilgili biyografi çalışmalarına yer verilebilir.
- 12) Ders içeriğine uygun olacak şekilde yerel tarih ile ilgili araştırma görevleri vererek öğrencilerin yerel tarihi ve yakın geçmişi millî tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanmalı, bu yolla öğrencilerde millî bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturmaya çalışılmalıdır.
- 13) Öğretmenler, tarih dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Öğretmenler, sınıf düzeylerini dikkate alarak mevzuata ve kazanımlara uygun olan öğretim materyalleri (sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları ile yazılı, görsel ve işitsel biçimlerdeki birinci ve ikinci elden tarihî

2.4. ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nda yer alan üniteler, kazanım sayıları ve kazanımların işlenişine ayrılacak ortalama süre aşağıda belirtilmiştir.

Ünite No.	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre / Ders saati	Oran (%)
1	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya	4	12	16,7
2	Millî Mücadele	7	18	25
3	Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	8	10	13,9
4	İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
5	II. DÜNYA SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
6	II. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE VE DÜNYA	3	6	8,3
7	TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE	3	8	11,2
8	21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA	2	6	8,3
TOPLAM		33	72	100

3.2. ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. ÜNİTE: 20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

1.1. Mustafa Kemal'in Birinci Dünya Savaşı'na kadarki eğitim ve askerlik hayatını içinde bulunduğu toplumun siyasi, sosyal ve kültürel yapısı ile ilişkilendirir.

a) Mustafa Kemal'in aldığı eğitimin, okuduğu okulların ve öğretmenlerinin onun yetişmesine ve kişiliğinin oluşmasına etkilerine değinilir.

b) Selanik, Manastır, İstanbul, Şam ve Sofya şehirlerindeki siyasi ve sosyal ortamın, okuduğu kitapların, yerli ve yabancı düşünürlerin ve fikir akımlarının Mustafa Kemal'in fikirlerine etkisi ele alınır.

1.2. 20. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal ve ekonomik durumunu analiz eder.

a) II. Meşrutiyet'i hazırlayan fikrî, siyasi ve sosyal gelişmelere ve bu bağlamda İttihat ve Terakki Cemiyetine değinilir.

2. ÜNİTE: MİLLÎ MÜCADELE

2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

- a) İzmir'in işgaline ve işgale tepki olarak meydana gelen gelişmelere değinilir.*
- b) Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlatmasına değinilir.*
- c) Millî cemiyetler ve millî varlığa düşman cemiyetler üzerinde durulur. Pontus Meselesi kısaca ele alınır.*
- ç) Havza ve Amasya Genelgeleri, yerel kongreler ile Erzurum ve Sivas Kongrelerinin millî hâkimiyet ve millî birliğin sağlanması açısından önemi vurgulanır.*
- d) Amiral Bristol ve General Harbord Raporları üzerinden işgallerin haksızlığına değinilir.*
- e) Amasya Görüşmeleri'ne değinilir.*
- f) Misak-ı Millî Kararları ve önemi üzerinde durulur.*

2.2. Büyük Millet Meclisinin açılış sürecini ve sonrasında meydana gelen gelişmeleri kavrar.

Sonuç:

Küreselleşen dünyada dün egemen güçler nasıl ölkemize ve milletimize düşman olmuş ise bugün de fark eden bir şey yoktur ve aynı tehditler fazlasıyla devam etmektedir. Hür ve bağımsız kalmak istiyorsak geçmişte başardığımız Millî Mücadele ruhuna bugün de ihtiyacımız vardır.

Bu itibarla;

-Tarih sadece arşiv vesikalarına dayanamaz, sadece belgeler incelenerek tarih yazılamaz. Tarihî olayların yaşandığı mekanların görülmesi gerekir. O mekanın verdiği ilham yerinde yaşanmalı, yeni fikirlere ortam hazırlamalıdır.

-Biz coğrafyacılara laboratuvarı arazidir. Biz diyoruz ki tarihçiler de olayların yaşandığı araziye görmeli, mekanları tanımalı, o hissi yaşamalıdır.

-Dünyada önemli rotalar turizme açılmış durumda. Turizm acentaları yoluyla bu rotanın da dünyadaki diğer rotalara eklenmesi.

-Çanakkale ve Sarıkamış gibi bu yolun Türkiye için önemli anı alanları arasına girmesi sağlanmalı.

-Elbette sadece tarihçiler değil, yeni neslin bunu yaşaması için çaba harcanmalıdır.

-19 Mayıs ruhunu gençlere anlatamazsak bunun bilimini yapmanın kime ne faydası var?

-Milli bilinç ve ruhu yaşatmak ve canlı tutabilmenin en kolay yolu tarih derslerini güçlendirmek yanında bu dersleri mümkün olduğu kadar ilgili mekanlarda yapmaktır.

-Bunu sadece turizm olarak değil, ülkemizin geleceği için yapmalıyız. Gençlere tarihsel ve kültürel birlikteliği aşılmalı, bu yolda gereken tedbirleri almalıyız.

-Müfredatları bu anlamda gözden geçirmeliyiz. Bu tarihi yolculuk bütün ayrıntıları ile ortaya konulmalı bizzat yerinde yaşatılarak gösterilmelidir.

- İnkılap tarihi kitabı bunun için güzel bir araçtır.

Ayrıca;

-Seyyahların izinden gitmek bu yolu Batılılar için cazip kılarken biz buna Kurtuluş Yolu konseptini ekleyerek iki kat değer katabiliriz.

-Akademik kurul olmalı, bu sempozyum ve buraya katılanların diğer yayınları dikkate alınarak bilgiler toplanmalı bu güzergahta ders olarak bunlar nasıl yeni nesle ve ilgililere aktarılabilir konusu çalışılmalı.

-Güzergah boyunca bu bilgilerin ziyaretçilere ve öğrencilere hangi aşamada ne ölçüde aktarılacağı belirlenmeli.

-Bunun için istasyonlar olmalı, uygun yerlerde konferans merkezi benzeri açık veya kapalı alanlar oluşturulmalı.

-Belgesel, film, klip benzeri çekimler buraya yönlendirilerek fazladan tanıtım imkanları araştırılmalı, bu filmler yoluyla güzergahın tanıtımı yapılmalı,

.....

-Atalarımızın büyük bedeller ödeyerek, bin bir zorluk ve yokluk içinde kurduğu Cumhuriyetimizi gençlerimizin her zaman koruyacağına ve ecdadımıza layık olarak çalışacaklarına inanmak için onlar adına bir şeyler yapmak zorunda olduğumuzu unutmayalım.

Biz **KURTULUŞ YOLU**'na böyle bakıyoruz.

Kurtuluş Yolu'nu öğrencilerimizle gezelim, görelim.

Çok çalışalım, uyanık olalım, tarihten ders çıkartalım ve inşallah yeni bir , **ihtiyaç duymayalım**

Beni sabırla dinlediğiniz ve ilginiz için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Samsun. cyilmaz@omu.edu.tr